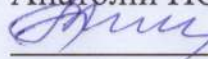

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ АВІАЦІЙНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

ЗАТВЕРДЖУЮ
Проректор з навчальної роботи
Анатолій ПОЛУХІН

21.06

2023 р.

ПРОГРАМА

додаткового вступного іспиту
третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти
для здобуття наукового ступеня доктора філософії (PhD)

Галузь знань: 05 «Соціальні та поведінкові науки»
Спеціальність 051 «Економіка»

Гарант програми PhD 051 Економіка
д.е.н., професор

Олена АРЕФ'ЄВА

Київ – 2023

ПЕРЕДМОВА

Програма додаткового вступного іспиту третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти для здобуття наукового ступеня доктора філософії (PhD) за спеціальністю 051 «Економіка» відображає теоретичні питання за різними напрямками економічних знань, що притаманні формуванню міжнародної, національної, регіональної, секторальної економіки та економіки підприємства.

Програма додаткового вступного іспиту за третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти для здобуття наукового ступеня доктора філософії (PhD) за спеціальністю 051 «Економіка» укладено з метою виявлення рівня творчого мислення, уміння синтезувати знання з окремих напрямів економіки, компетентностей, якими володіє кандидат до вступу до аспірантури для підготовки на третьому (освітньо-науковому) рівні вищої освіти для здобуття наукового ступеня доктора філософії (PhD) зі спеціальності 051 – Економіка.

В основу програми покладені наступні теми: «Економічна теорія», «Економіка підприємства», «Мікроекономіка», «Розміщення продуктивних сил і регіональна економіка», «Історія економічної думки», «Національна економіка».

Розробники програми

д.е.н., професор,
завідувач кафедри
економіки повітряного транспорту

 Олена АРЕФ'ЄВА

д.е.н., професор,
професор кафедри
економіки повітряного транспорту

 Саміра ПЛЕЦЬКА

Програму додаткового вступного іспиту до аспірантури зі спеціальності 051 Економіка для підготовки на третьому (освітньо-науковому) рівні вищої освіти з метою здобуття наукового ступеня доктора філософії (PhD) обговорено та схвалено на засіданні кафедри економіки повітряного транспорту ФЕБА НАУ, протокол № 16 від 20.06.2023 р.

Завідувач кафедри

 Олена АРЕФ'ЄВА

ПРОГРАМА ДОДАТКОВОГО ВСТУПНОГО ІСПИТУ

Тема 1. Економічна теорія

Матеріальне виробництво як основна умова існування та розвитку людини та суспільства. Процес праці та його прості моменти: праця, засіб праці, предмет праці. Засоби виробництва та праця. Продукт праці. Економічна система: її сутність та структурні елементи. Типи та еволюція економічних систем.

Формаційний і загально-цивілізаційний підходи до типізації суспільства. Матеріалістичне та ідеалістичне розуміння історії. Економічні поняття та категорії.

Форми суспільного виробництва. Економічні структури, що базуються на натуральному виробництві. Товарне виробництво: причини виникнення і основні риси. Просте та капіталістичне товарне виробництво. Форма вартості. Відносна та еквівалентна форма вартості. Особливості товару-еквіваленту. Історичний розвиток форми вартості. Перетворення грошей у капітал. Загальна формула капіталу та її протиріччя.

Форми заробітної плати. Еволюція форм і систем заробітної плати. Номінальна і реальна заробітна плата. Фактори, що впливають на рівень реальної заробітної плати.

Кругообіг капіталу та його три стадії. Функціональні форми промислового капіталу. Сукупний суспільний продукт. Натуральна і вартісна структури сукупного суспільного продукту. Два підрозділи суспільного виробництва.

Міжгалузєва конкуренція та утворення середньої норми прибутку. Перетворення вартості товару в ціну виробництва. Історичний та логічний зв'язок між вартістю і ціною виробництва. Закон тенденції норми прибутку до зниження та протидіючі фактори.

Торговий капітал як відокремлена частина промислового капіталу. Сутність та особливості торгового капіталу. Сутність національного доходу. Фактори зростання національного доходу.

Виробництво національного доходу. Продуктивна і непродуктивна праця. Розподіл, перерозподіл та використання національного доходу. Фонд споживання та фонд нагромадження.

Тема 2. Економіка підприємства

Види та організаційно-правові форми підприємств. Приватне, колективне, кооперативне підприємство. Господарські товариства з повною та обмеженою відповідальністю, командитні, акціонерні товариства. Приватні та публічні акціонерні товариства. Форми б'єднання підприємств. Середовище функціонування підприємств.

Продукція підприємства. Класифікація товарів та послуг, за Державним класифікатором. Номенклатура продукції. Асортимент. Валова, товарна, чиста продукція. Кінцева та проміжна продукція

Виробнича структура підприємства. Основні, обслуговуючі та побічні підрозділи. Виробнича інфраструктура підприємства. Соціальна інфраструктура підприємства.

Планування на підприємстві. Стратегічне тактичне та оперативне планування підприємства. Бізнес-план підприємства.

Персонал підприємства: зміст та структура. Показники руху персоналу. Визначення чисельності персоналу підприємства. Продуктивність праці. Оплата праці: зміст та принципи формування. Структура заробітної плати. Тарифна сітка, ставка, тарифні коефіцієнти. Системи оплати праці. Формування фонду заробітної плати на підприємстві.

Капітал (основні фонди) підприємства. Класифікація основних фондів. Облік наявності та руху основних фондів. Первісна, відновна, залишкова та ліквідаційна вартість основних фондів. Амортизація та відтворення основних фондів. Показники ефективності використання основних фондів.

Нематеріальні активи підприємства: зміст та структура. Правовий захист інтелектуальної власності. Підходи в оцінці вартості нематеріальних активів. Амортизація нематеріальних активів.

Оборотні засоби підприємства: зміст та структура. Джерела фінансування оборотного капіталу. Показники оцінювання оборотного капіталу.

Інвестиційна та інноваційна діяльність підприємства. Джерела фінансування інвестицій. Оцінка ефективності інвестицій. Класифікація інновацій. Суб'єкти інноваційної діяльності. Джерела фінансування інновацій. Форми інноваційної діяльності. Венчурний капітал. Технопарки. Технополіси.

Фінансові результати діяльності підприємства. Валовий прибуток. Прибуток/збиток від операційної діяльності. Фінансовий результат. Чистий прибуток. Оподаткування прибутку підприємств Використання чистого прибутку підприємств, за різних форм власності.

Ефективність діяльності підприємства. Показники ефективності. Інформаційна база для аналізу ефективності роботи підприємства. Фактори підвищення ефективності діяльності підприємства.

Моделі розвитку підприємства. Циклічний, кризовий, інноваційний розвиток підприємства. Інструментарій аналізу розвитку підприємства: методика BSC, концепція вартості бізнесу. Реінжиніринг бізнес-процесів. Реструктуризація підприємства. Санація підприємства. Економічна безпека підприємства: зміст та стратегії економічної безпеки підприємств

Тема 3. Мікроекономіка

Предмет і метод мікроекономіки Мікроекономіка як розділ економічної теорії, її взаємозв'язок з макроекономікою. Етапи розвитку мікроекономіки

як науки. Предмет мікроекономіки, її суб'єкти та об'єкти. Основні поняття та припущення. Загальні та специфічні методи мікроекономічних досліджень. Позитивна та нормативна мікроекономіка.

Аналіз попиту і пропозиції Основи аналізу попиту. Попит і закон попиту. Крива або графік попиту. Нецінові фактори зміни в попиті. Основи аналізу пропозиції. Пропозиція і закон пропозиції. Суть цінової еластичності попиту та пропозиції, конкретні форми її вираження. Еластичність попиту і загальний дохід. Перехресна еластичність попиту. Еластичність попиту за доходом. Практичне застосування теорії еластичності.

Взаємодія попиту та пропозиції. Ринкова рівновага Ринкові криві попиту і пропозиції як основа для визначення рівноважної ціни. Ціна рівноваги або ринкова ціна: причини формування та суть. Надлишки та дефіцити. Зміна ринкової рівноваги під впливом дії нецінових факторів попиту і пропозиції. Сталість ринкової рівноваги. Державне регулювання ринкової рівноваги та його наслідки. Законодавче встановлення максимальної ціни. Встановлення законодавством мінімальної ціни. Вплив податків і субсидій на попит і пропозицію.

Теорія граничної корисності та поведінка споживача Поняття потреби, види потреб. Економічні блага, їх класифікація. Поняття корисності, її особливості та спосіб досягнення. Загальна і гранична корисність. Раціональний вибір споживача та його дві умови: максимізація загальної корисності та бюджетне обмеження. Вплив на поведінку споживача бюджетних обмежень і цін.

Ординалістська теорія поведінки споживача Теорія споживчого вибору та вихідні умови аналізу поведінки споживача згідно концепції кривих байдужості. Криві байдужості як спеціальний інструментарій мікроекономічного аналізу. Бюджетне обмеження і можливості споживача. Бюджетна пряма: рівняння і графічна побудова. Властивості бюджетної прямої. Споживча рівновага при бюджетному обмеженні.

Моделювання поведінки споживача Зміна оптимального вибору споживача в результаті зміни його доходу. Побудова кривої "дохід-споживання". Загальний ефект від зміни ціни.

Мікроекономічна модель фірми Фірма, як суб'єкт ринкових відносин. Структура та організаційно-правові форми фірми. Мотивація поведінки фірми. Основні проблеми вибору економічної організації фірми: що виробляти, як виробляти, для чого виробляти.

Варіації факторів виробництва та оптимум товаровиробника Поняття і параметри виробничої функції. Виробнича функція з одним змінним фактором. Стадії виробництва та обґрунтування управлінських рішень щодо розширення та згортання виробництва. Виробнича функція з двома змінними факторами виробництва.

Витрати фірми, доходи та прибуток Суть витрат фірми. Економічні витрати. Бухгалтерські витрати. Витрати виробництва в короткостроковому періоді. Загальні, постійні та змінні витрати. Середні витрати. Граничні

витрати. Витрати фірми в довгостроковому періоді. Оптимальний випуск продукції фірмою в довгостроковому періоді.

Ринок досконалої конкуренції Характерні ознаки ринку досконалої конкуренції. Ринковий попит і попит на продукт фірми в умовах досконалої конкуренції. Ефективність діяльності фірми в умовах досконалої конкуренції.

Монопольний ринок Визначення чистої монополії та причини її існування. Види монополії. Попит на продукт монопольного виробника. Валовий дохід і граничний дохід в умовах чистої монополії. Визначення монопольним виробником ціни і обсягу виробництва. Максимізація прибутку в довготерміновому періоді. Цінова дискримінація та її наслідки.

Монополістична конкуренція та олігополія Визначення монополістичної конкуренції та її основні ознаки. Диференціація продукту. Нецінова конкуренція. Ціна і випуск продукції в умовах монополістичної конкуренції. Наслідки монополістичної конкуренції. Олігополія: суть та основні ознаки.

Ринок факторів виробництва Ринок факторів виробництва та значення формування цін на економічні ресурси. Особливості формування попиту на економічні ресурси. Ринок праці: попит і пропозиція праці. Особливості ціноутворення на досконалому і недосконалому ринках праці. Ринки капіталу. Інвестиційні рішення.

Загальна ринкова рівновага та інституціональні аспекти ринкового господарства Часткова та загальна рівновага. Аналіз загальної рівноваги. Ефект зворотнього зв'язку. Система рівнянь загальної рівноваги за Вальрасом. Закон Вальраса. Теорія добробуту та Парето-ефективність. Досконала конкуренція та економічна ефективність. Причини обмеженої спроможності ринкового регулювання.

Тема 4. Розміщення продуктивних сил і регіональна економіка

Закономірності, принципи та фактори розміщення продуктивних сил і формування економіки регіону. Економічні закони суспільного виробництва і закономірності розміщення продуктивних сил, їх об'єктивний характер. Порівняння ступеню економічного і соціального розвитку окремих регіонів.

Економічне районування і територіальна організація продуктивних сил. Економічне районування як науковий метод територіальної організації господарства. Територіальний розподіл праці – основа формування економічних районів. Територіальна організація господарства. Макро-, мезо- і мікрорайони. Практичне значення економічного районування.

Основні закономірності РПС: ефективність розміщення продуктивних сил, територіальний розподіл праці, економічна цілісність регіону, регіональній інтеграції господарства, територіальної концентрації продуктивних сил, зближення рівнів соціально-економічного розвитку регіонів; комплексного розміщення продуктивних сил. Показники спеціалізації регіонів країни: питома вага виробництва продукції галузей спеціалізації регіону в загальному виробництві країни, коефіцієнт локалізації, коефіцієнт виробництва на душу населення, коефіцієнт товарності.

Природно-ресурсний потенціал і його структура. Характеристика природно-ресурсного потенціалу: паливних, рудних, нерудних корисних копалини, земляних, водних, біологічних, рекреаційних. Ресурсозберігання як головний напрям використання природно-ресурсного потенціалу. Екологічні проблеми України. Охорона довкілля. Раціональне природокористування.

Населення України і його роль в розвитку і територіальній організації господарства. Чисельність населення. Регіональні особливості відтворення населення. Демографічні проблеми. Депопуляція. Міграція населення і її види: регіональні особливості і відмінності. Національний склад населення і його особливості. Міське і сільське населення. Міська агломерація. Урбанізація і проблеми довкілля.

Пріоритетні напрями інноваційної діяльності. Науково-технічний прогрес і його вплив на територіальну і галузеву структуру продуктивних сил. Альтернативні джерела енергії. Новий вигляд сировини і матеріалів. Зміна в галузевій і територіальній структурі господарства під впливом соціальної переорієнтації економіки і технічного прогресу.

Господарський комплекс України, особливості структури і трансформації в ринкових умовах. Поняття господарського комплексу. Основні показники, що характеризують економіку країни. Структура господарського комплексу України. Стратегія і тактика структурної перебудови.

Сутність регіональної економіки та її регіональні особливості. Економіка регіонів – ланка єдиного господарського комплексу України. Місце і спеціалізація економічних районів в системі територіального розподілу праці. Територіально-виробничі комплекси і їх роль в розвитку продуктивних сил. Міжгалузеві комплекси як соціально-економічна система. Виробничі комплекси, промисловий вузол, район, технополіс, портово-промисловий комплекс. Територіальні особливості розвитку різних регіонів і областей України.

Сутність державної регіональної економічної політики і її основні напрями. Об'єкти і суб'єкти регіональної економічної політики. Стратегія економічного розвитку. Стратегічна модель економічного розвитку України. Стійкий розвиток та економічне зростання. Концепція стійкого розвитку. Основні принципи, положення і завдання. Цілі державної регіональної економічної політики. Підвищення ефективності територіального розподілу праці. Завдання регіональної економічної політики. Забезпечення комплексності і раціональної структури господарства регіону.

Зовнішньоекономічні зв'язки та їх роль у розвитку продуктивних сил України і її регіонів. Основні форми зовнішньоекономічних зв'язків (ВЕС). Зовнішня торгівля: структура, тенденції розвитку.

Тема 5. Історія економічної думки

Періодизація та основні риси господарства первісного суспільства. Проблеми взаємодії людини та природного середовища у стародавньому суспільстві.

Господарський розвиток Стародавньої Греції. Формування античних полісів та їх основні типи (аграрний, торгово-ремісничий). Причини кризи полісів та організація нової форми соціально-економічного устрою у Греції. Причини кризи полісів та організація нової форми соціально-економічного устрою у Греції.

Особливості господарського життя Риму: економічні причини розвитку і занепаду. Пізня римська імперія, і переродження античних господарських структур та перехід від латифундій, ергастерій до колонату.

Господарство Стародавньої Індії та Китаю. Розвиток ремесел і торгівлі.

Розвиток феодального господарства у Західноєвропейських країнах. Формування централізованих національних держав у Західній Європі і Середньовічному Сході. Економічна думка країн Середньовічного Сходу.

Пам'ятки економічної думки періоду литовсько-польського панування. Розклад феодальних відносин у найбільш розвинутих країнах світу і зародження капіталістичного виробництва. Розвиток меркантилізму в Україні.

Історичне значення та обмеженість меркантилізму (Дж. Локк, Р. Кантільон, Д. Г'юм (Юм)). Економічний розвиток провідних країн Світу наприкінці XVII – початку XIX ст. Передумови промислової революції у Західноєвропейських країнах. Зародження та розвиток капіталістичної економіки.

Зародження класичної політичної економії. Історичні передумови виникнення та етапи розвитку класичної політичної економії. Розвиток класичної політичної економії у Франції та США.

Філософія класичної школи політичної економії та її недоліки. Виникнення нової доктрини суспільного розвитку, побудованої на альтернативній методології.

Модифікація ідеї історичної школи Р.Штольцманом і Р.Штаммлером. Теорія «гармонії інтересів», «соціального плюралізму», як обґрунтування державного соціалізму.

Соціально-інституціональний напрям. Концепція «врівноважуючої сили» Дж. Гелбрейта. Концепції трансформації ринкового господарства.

Розвиток неоконсерватизму та особливості розвитку монетаризму. Еволюція кількісної теорії грошей. Принципи та напрямки монетарної політики.

Країни з перехідною економікою. Типи і моделі системних реформ. Концепція постіндустріального суспільства в контексті цивілізаційного підходу.

Методологічні засади та сутність концепції постіндустріального суспільства в інтерпретації Д. Белла. Соціально-індустріальні технократичні

концепції майбутнього (Р. Арон, Ж. Еллюль, Ж. Фурастьє, П. Друкер, П. Сорокін). «Нове кейнсіанство» і його зближення із неоконсерватизмом. (Дж. Стігліц, Дж. Акерлоф).

Розвиток сучасних міжнародних економічних відносин і інтеграція України у світове господарство.

Тема 6. Національна економіка

Потенціал національної економіки. Національне багатство країни: економічний зміст та структура. Фактори нагромадження національного багатства. Елементи нефінансових та фінансових активів в структурі багатства. Людський, науково-технічний та природний потенціал в формуванні національного багатства.

Структура національної економіки: за інституційними секторами, за видами діяльності (галузева структура), за технологічними укладами. Регіональна структура економіки. Структурні зрушення в економіці: зміст та обґрунтування необхідності структурних зрушень.

Відтворення національної економіки. Основні пропорції реального сектору національної економіки: за Системою національних рахунків та за балансом витрати-випуск. Фінансовий сектор національної економіки: зміст, структура, інститути. Монетарний сектор національної економіки: зміст, структура, інститути. Фінансовий сектор національної економіки: зміст, структура, інститути. Зовнішньоекономічний сектор національної економіки: зміст, структура, інститути.

Держава як суб'єкт національної економіки. Держава у створенні національного продукту: суспільні блага та публічні сервіси. Державний сектор економіки. Держава у регулюванні національної економіки: цілі, інструменти регулювання, інститути економічної влади. Моделі державного регулювання економіки: ліберальна, патерналістська, автократична, демократична.

Національні моделі державного регулювання. Ефективність державного регулювання: зміст та особливості оцінювання. Планування та програмування національної економіки.

Стратегічне планування: зміст та види стратегій національного розвитку. Програмування: зміст та види національних програм. Національна економіка у глобальному середовищі.

Конкурентна спроможність національних економік: зміст та особливості оцінювання рівня. Індекс глобальної конкурентоспроможності та місце в рейтингу країн світу. Фактори конкурентоспроможності національної економіки

РЕЙТИНГОВІ ОЦІНКИ

Виконання окремих завдань додаткового вступного іспиту

Вид початкової роботи	Максимальна величина рейтингової оцінки (бали)
Виконання завдання № 1	50
Виконання завдання № 2	50
Виконання завдання № 3	50
Виконання завдання № 4	50
Усього	200

Значення рейтингових оцінок в балах за виконання завдань додаткового вступного іспиту та їх критерії

Оцінка	Виконання завдання №1, 2, 3, 4
Відмінно	47,5 – 50
Добре	43,75 – 47,25
Задовільно	25,25 – 43,5
Незадовільно	0 - 25

Відповідність рейтингових оцінок у балах оцінкам за національною шкалою

Оцінка в балах		Пояснення	
101 – 200	190 – 200	Відмінно (відмінне виконання лише з незначною кількістю помилок)	Вступний іспит складено
	175 – 189	Добре (в загальному вірне виконання з певною кількістю суттєвих помилок)	
	101 – 174	Задовільно (непогано, але зі значною кількістю недоліків та задовольняє мінімальним критеріям)	
0 – 100		Додатковий вступний іспит не складено	

Рекомендована література

1. Ареф'єва О.В. Компетентнісно-функціональний підхід в інноваційному управлінні конкурентоспроможністю авіапідприємств в умовах економіки знань. Стійкий розвиток підприємств у міжнародному економічному просторі. Монографія / за ред. Ареф'євої О.В. К.: ФОП Маслаков, 2018. С. 7-17.
2. Базилевич В.Д. Історія економічних учень: Підручник: У 2-х ч./За ред. Базилевича В.Д. -К.: Знання, 2008. ч. 1. 582с; ч. 2. 575с.
3. Будагівська С. Мікроекономіка і макроекономіка. підручн. К., «Основи», 2007. 576 с.
4. Варіан Х.Й. Макроекономічний аналіз Навчальний підручник, К.: 2015. 789 с.
5. Вітлінський В.В., Коляда Ю.В., Кравченко Т.В., Трохановський В.І. Адаптивні моделі в економіці: навчальний посібник. К.: КНЕУ, 2013. 98 с.
6. Городецька Л.О. Економіка праці та соціально-трудові відносини: Навч. посіб./МОН України, Національний авіаційний університет. Київ: НАУ, 2011. 432 с.
7. Гриньова В.М., Шульга Г.Ю. Економіка праці та соціально-трудові відносини: Навч. посіб. К.: Знання, 2010. 310 с.
8. Грیشнова О.А. Економіка праці та соціально-трудові відносини: Підручник. 5-те вид., оновлене. К.: Знання, 2011. 390 с.
9. Данилишин Б.М., Клиновий Д.В., Пепа Т.В. Розвиток продуктивних сил і регіональна економіка: навч. посібник [для студ. вищ. навч. закл.] Ніжин : ТОВ «Видавництво»АспектПоліграф», 2007. 688 с.
10. Димченко О.В. Регіональна економіка: Навч. посібн. Харків: ХНАМГ, 2010. 221 с.
11. Злупко С.М. Історія економічної теорії. Підручник. К.: Знання, 2012. 719 с.
12. Колот А.М. Соціально-трудові відносини: теорія і практика регулювання: Монографія. К: КНЕУ, 2004. 230 с.
13. Косік А.Ф., Гронтовська Г.Е. Мікроекономіка. Навчальний посібник. К: «Центр навчальної літератури», 2008. 348с.
14. Ланченко Є.О., Тимошенко М.М. Економіка праці і соціально-трудові відносини: Навч. посіб. Житомир: Полісся, 2010. 280 с.
15. Махсма М.Б. Економіка праці та соціально-трудові відносини: Навч. посіб., 2-е вид. К.: Видавництво Європейського університету, 2004. 188 с.
16. Мельник А.Ф., Желюк Т.Л., Длугопольський О.В., Панухник О.В., Мельник А.Ф. Макроекономіка та макроекономічна політика: навч. посібн./ за наук. Ред. А.Ф. Мельник. К.: Знання, 2008, 699с.

17. Мочений С.В. Економічна теорія. Навчальний посібник. К: ВЦ «Академія», 2009. 640с.
18. Никифорак В.А., Водянка Л.Д., Кобеля З.І., Никифорак О.Я. Економіка праці та соціально-трудова відносина: Навч. посіб./МОН України, Чернівецький університет ім. Ю. Федьковича. Чернівці: Чернівецький нац. ун-т, 2013. 332 с.
19. Панчишин С. Макроекономіка. підручн. К., Либідь, 2005. 537с.
20. Пашута М. Т. Прогнозування та програмування економічного і соціального розвитку: навчальний посібник/ МОН. Київ: Центр навчальної літератури, 2005. 408 с.
21. Регіональна економіка та природокористування : навч. посіб./ А. П. Голіков, О. Г. Дейнека [та ін.]; за ред. А. П. Голіков. К.: Центр учбової літератури, 2009. 352 с.
22. Редченко, К.І. Контроль і аудит на стратегічному рівні управління підприємством : монографія. Л. : Вид-во Львів. комерц. акад., 2011. 356 с.
18. Рудий М.М. Мікроекономіка. Навчальний посібник. К: «Каравела», 2010. 360с.
19. Савченко В. Ф. Національна економіка: навчальний посібник/ МОН України. Київ: Знання, 2011. 312 с. (Вища освіта ХХІ століття)
20. Соціальна, поведінкова, адаптивна економіка: теорія та практика. Монографія. Кол. авт.: О.І. Павлов, Т.А. Кулаковська, В.А. Самофатова [та ін.]; за ред. О.І. Павлова. Одеса: Астропринт, 2016. 172с.
21. Стратегічне управління : навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів / Уклад.: О.М. Тищенко, В.О. Могилко, І.А. Дмитрієв, Р.В. Сагайдак-Нікітюк, І.Ю. Шевченко, О.А. Яценко. Х.: ХНАДУ, 2016. 252 с.
22. Червінська Л.П. Економіка праці: Навч. посіб. К.: Центр учбової літератури, 2009. 216 с.
23. Lutskyi, M. Development of air transport in industry 4.0: Prospects, prerequisites, challenges. Adaptive Management: Theory and Practice. Series Economics, 2022. 13(26). [https://doi.org/10.33296/2707-0654-13\(26\)-03](https://doi.org/10.33296/2707-0654-13(26)-03)

Додаткова література

24. Ареф'єва О. В., Ареф'єв С. О., Зиз Д.О. Адаптивне управління капіталізацією інтелектуального потенціалу підприємства. Інфраструктура ринку 2021. 61. С. 58-65.
25. Ареф'єва О.В. Закономірності інтелектуалізації управління підприємством на основі розвитку бізнес-моделей. *Problems of Economy*. 2019. Вип.4. С. 111-119.

26. Ареф'єва О.В. Стійкий розвиток підприємств у міжнародному економічному просторі: Монографія. За редакцією Ареф'євої О.В. К:НАУ, 2018. 260 с.
27. Ареф'єва О.В., Пілецька С.Т., Резніченко Д.С. Стратегічне управління потенціалом інноваційного підприємства. Інноваційні платформи управління економічними процесами в умовах цифровізації економіки: кол. моногр. За ред. д.е.н., проф. Прохорової В.В. Х.: Видавництво Іванченка І.С., 2020. 293 с.
28. Ареф'єва О.В., Харчук Т.В. Управління розвитком людського капіталу в системі вищої освіти: монографія. К.: Вид-во Європ. ун-ту, 2008. 264 с.
29. Економіка праці та соціально-трудова відносини: Навч.-метод. Посіб./ За заг. ред. проф. Качана Є.П. Тернопіль: ТДЕУ, 2006. 373 с.
30. Єсінова Н.І. Економіка праці та соціально-трудова відносини: Навч. посіб. К.: Кондор, 2006. – 432 с.
31. Лелеченко А. П. Еволюція нормативно-правових засад забезпечення сталого розвитку України. *Інвестиції: практика та досвід*. 2020. № 15–16. С. 132–137.
32. Пілецька С. Т. Антикризове управління економічною стійкістю промислового авіапідприємства: монографія. К. : Центр учбової літератури, 2014. 320 с.
33. Пілецька С.Т., Лункіна І.Ю. Стратегічно орієнтований економічний потенціал підприємства. *Економіка. Фінанси. Право*. № 9/1, 2022 С.17-23.
34. Пілецька С.Т., Копча Ю. Ю., Камишна С. Ю. Формування стратегічних рішень при управлінні змінами на підприємстві. *Бізнес Інформ*. 2022. №6. С. 108–117.
35. Пілецька С.Т., Ткаченко Є.В. Формування стратегії інноваційного розвитку підприємства . *економічні студії*. випуск 1 (27) березень 2020 р. С.146 – 151.
36. Смерічевський С.Ф., Ареф'єва О. В., Пілецька С. Т. Формування стратегічних рішень при управлінні змінами на підприємстві. *Бізнес Інформ*. 2022. №6. С. 108–117.
37. Романенко О. О. Еволюція підходів до стратегічного управління розвитком підприємства. *Управління розвитком* : зб. наук. пр. / Харків. нац. екон. ун-т ім. Семена Кузнеця. Харків, 2016. № 4.С. 117–123. Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Uproz_2016_4_19
38. Тертичка В.В. Стратегічне управління : підручник. Київ : “К.І.С.”, 2017. 932 с.

39. Arefieva O, Piletska S, Khaustova V, Poberezhna Z, Zyz D. Monitoring the economic stability of the company's business processes as a prerequisite for sustainable development: investment and security aspects. *IOP Conference Series: Earth and Environmental Science*. IOP Publishing. 2021. Vol. 628. No. 1. pp. 012042

40. Lelechenko A., Iyzefovych V., Doronina I., Yarovoi T., Tomakh V. Formation of a financial security management mechanism based on the introduction of new information technologies. *Universal Journal of Accounting and Finance*. 2021. Vol. 9. № 3. P. 487 – 497.

41. Khanin, S.; Arefieva, O.; Dergaliuk, M.; Popelo, O.; Tulchynska, S. Concepts of the activation of intellectual and innovative determinants for the development intensification of regional economic systems introduction. *Laplace em Revista (International)*, 2021, 7, p. 234-244.

42. Korytko T., Bryl I., Piletska S., Arefiev S., Arefieva O.. Strategy of innovative development of an enterprise on the basis of evaluation of its intellectual capital. *Scientific Bulletin of National Mining University* . 2021, Issue 3, p134-141. 8p.

43. Kuzior A, Arefieva O, Kovalchuk A, Brožek P, Tytykalo V. Strategic Guidelines for the Intellectualization of Human Capital in the Context of Innovative Transformation. *Sustainability*. 2022; 14(19):11937.

44. Kuzior A., Arefieva O., Vovk O., Brožek P. Innovative Development of Circular Systems While Ensuring Economic Security in the Industry. *Journal of Open Innovation: Technology, Market, and Complexity*. 2022, 8(3), 139.